

Wie zonder zonde is

11-03-2010 07:26 | Dick Alblas

Of je het nu wilt of niet, wij leven anno 2010 in een wantrouwensamenleving. Niets is zeker en niemand is per definitie betrouwbaar. Of het nu gaat om het kabinet of het bedrijfsleven, overal is de twijfel tot norm verheven. Zodra er maar een schijn van twijfel bestaat, wordt alles uit de kast gehaald om het volk ervan te overtuigen dat de deskundigheid en de betrouwbaarheid van een mens buiten twijfel staan.

Aan die wantrouwensamenleving is ook de zondebokleer gekoppeld. Wijs de schuldige aan, zend hem in de woestenij en ga over tot de orde van de dag. Echter, een oordeel over deskundigheid en betrouwbaarheid is uitermate lastig. Bij ons oordelen past dan ook grote zorgvuldigheid.

Een recent voorbeeld maakt feilbaarheid van handelen, maar ook van oordelen over dat handelen weer eens pijnlijk duidelijk. De toezichthouders De Nederlandsche Bank (DNB) en Autoriteit Financiële Markten (AFM) moesten beoordelen of de betrouwbaarheid van bestuurders Zalm en Nijpels boven alle twijfel verheven was en of zij voldoende deskundig zijn voor de uitoefening van hun taak. Zij waren immers ex-bestuurder en ex-commissaris van de failliete DSB Bank. De een bestuurt inmiddels 's lands grootste ambtenarenbank en de ander waakte tot voor kort over 's lands grootste ambtenarenpensioenfonds. Mannen van naam dus met een stevige reputatie.

Het onderzoek door de toezichthouders lag gevoelig. Het gaat immers om de reputatie van personen tegen de achtergrond van de in de publieke opinie heersende zondebokleer. Daarnaast keur je als toezichthouder niet alleen de betrokkenen, maar ook je eigen handelen in het verleden.

Om die schijn van belangenverstrengeling te vermijden kiest men meestal voor een hooggeleerde man van naam en faam. In dit geval was professor Scheltema daarvoor gevraagd. Hij moest achteraf beoordelen of DNB en AFM in redelijkheid tot hun oordeel over de deskundigheid en de betrouwbaarheid zijn gekomen.

De uitkomst is inmiddels bekend. Dankzij het rapport van Scheltema weten we dat DNB niet twijfelt aan de betrouwbaarheid van Zalm. De AFM daarentegen twijfelde wel aan de deskundigheid van Zalm. In de casus-Zalm had DNB echter het laatste woord om te bepalen of hij deskundigheid is en of er aan zijn betrouwbaarheid op geen enkele wijze kan worden getwijfeld.

Die begrippen zijn onlosmakelijk met elkaar verbonden. Een ondeskundige bankbestuurder kan betrouwbaar zijn, terwijl een deskundige bankbestuurder onbetrouwbaar kan zijn. Bij de beoordeling van de deskundigheid en de betrouwbaarheid werken die begrippen dus op elkaar in.

Twijfel aan de betrouwbaarheid is er volgens de beleidsregel van DNB en AFM als er sprake is van gedragingen die blijken geven van het niet hebben van eigenschappen zoals waarheidslievendheid, verantwoordelijkheidszin, wetsgetrouwheid, openheid, oprechtheid, punctualiteit, onkreukbaarheid, discretie en rechtschapenheid.

Voor een buitenstaander is het onmogelijk om de oordelen van DNB en AFM te toetsen. Wij moeten geloven dat het is zoals de hoogleraar zegt dat het is. En dat gaat er bij ons als burgers van de wantrouwensamenleving niet in.

Is het niet zo dat er bij ons iets fundamenteels moet veranderen? Aan de deskundigheid en de betrouwbaarheid van de coach van de wereldkampioen schaatsen wordt door niemand getwijfeld. Toch maakt hij op een cruciaal moment een kardinale fout. Hij stuurt zijn pupil in volledige overtuiging dat hij fout zit de andere baan in. In een split second verandert dit de toekomst van de schaatsheld. Het magistrale is dat de fout direct na afloop van de wedstrijd wordt toegegeven. Er zat geen millimeter ruis tussen de weergave van de coach over de fout en zijn pupil. En bij het slachtoffer? Daar was vergeving! De coach had al zo veel betekend, dat die band niet door de fout kon worden doorbroken. Weg zondebokdoctrine, weg wantrouwen.

Wie zonder zonde is, werpe de eerste steen. Mensen, ook topmensen, hoogleraren en topsporters, zijn feilbaar en mogen fouten maken. Ze zijn pas onbetrouwbaar en ondeskundig als ze hun fouten toedekken en verzwijgen.

De auteur is directeur bij IRS in Rotterdam

Reageren aan scribent? nietbijbroodalleen@refdag.nl